

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. || Lvdovici || De Ponte Vallis-||Oletani, È Societate ||
Jesv Theologi.|| De || Christiani hominis || Perfectione In
Qvo-||libet eius Vitæ genere.|| Tomi Qvatvor.||**

Quorum argumenta ex S. Rvth Historia præcipué desumpta

In Qvo Agitvr Nominatim De Sacerdotibus, Confessarijs, Magistris siue
Doctoribus, Concionatoribus, Episcopis & alijs Prælatiſ, eorumque
Ministerijs - In ſeptem Tractatus distributus ...

Puente, Luis de la

Coloniæ Agrippinæ, 1629

Cap. VIII. Prudentia & discretio in ſeparanda doctrina precioſa à vili,
docendo & prædicando pretioſam tantùm & vtilem, accomodatam
capacitati & neceſſitati auditorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-45750](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-45750)

t. Iob 38. 36

Lib. 30. Moral. c. 1. Ep. 3. Pastoral. c. 5. & 6.

spirituale animarum ædificium fabricandum, implebit spiritu suo ac donis, quæ vocamus Sapientiam, Intellectum, & Scientiam: vt ex auro, argento, & preciosis doctrinæ suæ lapidibus conficere possint suas conciones & exhortationes; & quicquid opus est ad lucrandas animas, que sunt arcæ viuæ, & vasa electa: in quibus deponit ipse thesauros gratiæ suæ. De hoc enim multum gloriabatur dicens Sancto Iob: *Quis posuit in scripturis hominis sapientiã? vel quis dedit gallo intelligentiam?* Annon ego? Per gallum autem (vt explicat S. Gregorius) intellexit Prædicatorem Evangelicum: qui dormientes & oppressos somno peccati, aut pigritiæ, excitat & stimulat: cui Deus largitur scientiam, & modum docendi sicut oportet: vt finem consequatur, quem intendit. Gallo, inquit, intelligentiæ de super tribuitur: quia Doctore veritatis virtus discretionis vt nouerit quibus, quando, vel quo modo inserat, diuinitus ministratur, ita hæc quatuor attendens, & accommodans: vt eius doctrina fructum auditoribus adferat. Quamuis autem quicquid diximus sit Dei donum: sunt tamen etiam necessaria industriæ nostræ, & in singulis rebus multæ sunt circumstantiæ de quibus in particulari agemus in capitibus sequentibus.

CAPVT VIII.

PRVDENTIA ET DISCRETIO IN SEPARANDA

Doctrina preciosa à vili, docendo & predicando preciosam tantum & utilem, accommodatam capacitati & necessitati auditorum.

IVRE OPTIMO DEVS DOMINVS NOSTER requirit, vt doctrina & veritas, quam Magistri, Prædicatores, & Ecclesiæ Prælari docere debent, reponatur in tali pectore, quod possit appellari *Rationalis iudicij* prudenti scilicet discreto, & cauto, quod gubernetur à ratione & attenta consideratione; discernendo inter ea quæ docturum est, & separando doctrinam veram à falsa, bonam à mala; gravem ab inani; utilem à noxia & preciosam à vili & contempta; iuxta illud Ieremiæ: *a si separaueris preciosum à vili, quasi os meum non loquatur.* Doctores & Prædicatores sunt os Dei, per quos loquitur ipse et Christus spiritus Patris eius cælestis: & quemadmodum Christus Dominus non loquitur, & spiritus Sanctus nunquam loquuntur doctrinas falsas, impias, vanas, aut impertinentes; sed veras, sanctas, graues, valdeque con-

a Ierem. 15. 9.

uenientes

uenientes iuxta sapientiam, sanctitatem, & amplitudinem loquentis: ita eius Prædicatores & Magistri nec loqui debent, nec docere, nisi quod dignum sit quod Deus per illos loquatur, ac doceat præcipue cum quicquid loquendum eis est, fundari debeat supra preciosissimum fundamentum, quod est ipse Christus: super quem solum est ædificandum aurum, argentum, & lapides preciosi, sicut Apostolus dixit, & proximò capite retulimus: est enim ingenti eius præstantia & excellentia indignum ædificare super illud b ligna, fœnum, & stipulam; per quæ tria S. Thomas intelligit nō solum peccata, quæ ex diuitiarum cupiditate, voluptatibus, vanisque honoribus proueniunt; sed etiam viles & contemptas doctrinas, quæ aliquo modo sunt affines sapientiæ illi, quam superius appellauimus terrenam, animalem, & diabolicam. Ligna censentur esse doctrina terrena, docens opiniones valde laxas in materia morum; præbendo occasionem labendi in cupiditates, & ambitiones, ad acquirendas diuitias & honores. Fœnum viride, est doctrina iucunda, & grata appetitui carnis tendens potiùs ad placendum auribus, quam ad imprimendas veritates plurimique facit verborum virorem, quam sententiarum præstantiam: ideoque fabulas & nugas miscet, hoc est figmenta rerum admirabilem. ad reuerendum solum, absque alio in moribus fructu. Stipula est doctrina inanis & vacua, quæ solum habet aliquid in specie, & primo affectu, vt dicitur: quam aliqui Prædicatores miscent cum doctrina solida fidei, adiuuantes explicationes scripturæ, sententias & modos loquendi ex proprio iudicio, & phantasia perturbata, quasi somniantes: quas tamen sententias proponunt quasi esset aurum, aut argentum, ac doct in aipsummet Dei. Contra quos ait ipse Dominus per Ieremiam; c *Propheta, qui habet somnium, narrat somnium: & qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum verè. Quid paleis ad triticum? dicit Dominus. Hoc est qui aliquam cõcepit in suis cogitationib. quæ sunt tanquam somnia vana absq; vlla veritate ac certitudine: quia procedunt ab alio humore aut capitis debilitate, & à corde passione aliqua infecto: is inquam loquatur talia quasi rem suam propriam, nec villo modo dicat esse meam: qui autem sermonem meum habet, ac doctrinam meam: loquatur & doceat illam verè, nullis admixtis fallitibus, aut proprijs imaginationibus. Quid enim habet, quod agat palea & stipula cum tritico? doctrina mea est granum solidum, cibus hominum, & animarum alimentum: vestra autem est palea vacua, & viride fœnum, propria esca bestiarum, quæ non ducuntur, nisi apprehensionibus sensu. Cur igitur re adeo vile rei adeo preciosæ admiscetis? & quod est merè somnium cum solida veritate? Et quod est sapientia vere cœlestis cū sapietia terrena & animal? Et cur audetis sōnia vestra quasi veritates proponere, & stipulas vestras quasi grana? decipientes hoc modo popu-*

bi. Cy. 3. 12

c Ierem. 23.
28.

lum simplicem? Nunquid non verba mea sunt & quasi ignis, quasi malleus conterens petram? verè enim quasi ignis illuminant & inflammant spiritum, & comburunt consumuntq; vitia & carnis passiones; & quasi malleus conterunt corda dura sicut petras; & comminuunt contritione ac dolore peccatorum. Quomodo igitur meam coniungitis cum doctrina vestra, quæ fouet carnis appetitum, & spiritum indurat? non penetrat corda, & solum hæret in auribus. Hæ sunt querelæ Domini Dei nostri contra falsos Prophetas, loquentes & prædicantes ex suo tantum capite, vt populo blandirentur. Quamuis & ipse populus particeps erat illius culpe, quia vt plurimum auertionem & odium quoddam contra veritatem habet, quæ pungit & mordet; ac proinde etiam contra ipsum Prædicatorem, eam proponentem: quia non vult audire nisi quod recreat: & magnificè diligit quæ Prædicatorem qui in hac re excellit, illum quæ ad id propuocat. Quemadmodum refert Isaias: *g qui dicunt videntibus, nolite videre; & aspicientibus: nolite aspicerere nobis ea, quæ recta sunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores.* Ijs enim quibus ex officio suo incumbit attendere, studere, & alios docere: dicunt: ne laboretis in querendis rebus iustis, quas nobis proponatis, sed dicite res iucundas, & quæ nos recreent, etiam si falsæ sint: non enim in eo laboramus vt sciamus: an sit verum, an falsum quod dicitis; sed: an sit nobis iucundum, aut graue, aut molestem illud audire. Potius enim volumus audire quod falsum est, modo sit dulce ac iucundum, quàm quod est verum, si acerbum est ac displicet. Hoc quod Isaias dixit de sui temporis auditoribus, prædixit quoque Apostolus de temporibus futuris, dicens discipulo suo Timotheo: *e erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi Magistros prurientes auribus.* Et valde proprie, & ad rem (vt aduertit S. Thomas) vsus est Apostolus verbo illo *coaceruandi* Magistros: vt significet, quod eos accipiunt absque vlla electione, quamuis improbi sint, idioæ, & homines triuales, ac indigni tali Magisterio: vt nunc sit apud Hæreticos, nihil aliud cogitantes, aut attendentes, nisi vt placentia ac delectatione ipsis dicantur. *A veritate, inquit, auertent, ad fabulas autem conuertentur. Tu autem Timothee: vigila, in omnibus labora, opus fac. En: vigilas, ministerium tuum imple: & permane in ijs quæ didicisti, & eadem docet: gemptas & aniles fabulas deuita: quasi Prædicatori dixerit: tu de prædicatæ preciosam à vili separare; doctrinam vtilem à fabulosa; cœlestem ac diuinam à terrena, & diabolica; aurum, argentum, & lapides preciosos à lignis, fœno, & stipula. Ministerium tuum imple. sermones tuos selectones doctrinæ veræ solidæ vtili, valde quæ preciosa absque admixtione inanis, inutilis, & contemptibilis: sic enim eris os Dei, ac dignus Iesu Christi Minister.*

d/Isai 50.10

c 2. Timo.

4. 6.

f 2. Tim 3.

14.

g 1. Tim.

4 7.

§. I.

VLTERIUS tamen progredi debet prudentia ac discretio Magistrorum, ac Prædicatorum, vt exactè suum impleant ministerium: cõ quòd doctrina ad id requisita multa complectatur: quæ deducimus ex insigni illa Seruatoris nostri parabola, qua dixit: *a omni scriba doctus in regno celorum similis est homini Patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera.* In qua præsupponit quemcunq; Magistrũ ac Prædicatõrẽ eruditũ & prudentẽ debere in sua memoria & intellectu deposita habere multã doctrinã & magnã copiã veritatũ, quas suo tẽpore in lucẽ proferat suãq; doceat familiam: vnusquisq; n. de ijs loquitur, quæ in corde suo reposita hæbet. Et *b bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala.* Prædicator autẽ Apostolicus nõ malũ sed bonũ thesaurum reconditũ habere debet: propterea enim appellatur *doctus in regno celorum*, cuius tota doctrina est de rebus ad regnum celorum pertinentibus. Ex quo plurima sciri possunt ac thesaurizari, & omnia valde preciosa. Et *Primum* quidem quod ad ipsum regem spectat, qui regnum ipsam instituit, & gubernat. Deus trinus & vnus, & Iesus Christus Saluator noster. *Deinde*, quod spectat ad ipsummet regnum, quod duas habet partes: alteram magis præcipuam, quæ est congregatio Beatorum in celo Empyreo: & vocatur Ecclesia triumphans: quia est locus, in quo verè triumphatur & redditur præmium & merces exhibitorum obsequiorum; & corona victoriæ obtenta in certamine. Altera pars est congregatio hominum in vna fide & Christiana Religione vnitorum, quam professi sunt in Baptismo, & vocatur Ecclesia Militans: quia est locus pugnæ & certaminis contra hostes, dæmonem, mundum, & carnem. Et in hoc regno sunt leges, quibus gubernatur; sacrificia, quibus honor Deo defertur; & Sacramenta, quæ sanctificant animas. Et quoniam in eo sunt boni & mali, habet in hac vita suum Tribunal, vt de illis iudicet; & in altera erit aliud iudicium multò seuerius; & duo carceres, alter temporalis, qui dicitur Purgatorius: in quo purificantur iusti, amici Dei; alter æternus, qui dicitur Infernus: in quo puniuntur peccatores. Denique varias habet scripturas: quædam sunt quasi Annales rerũ, quæ in ipso regno euenerunt. Alię continent leges, præcepta, & cõcilia quæ seruare debent viuentes in ea; aliæ explicant quicquid pertinet ad reliqua, quæ habentur in ipso regno, ad eius pulchritudinem & perfectionem. Totum hunc doctrinæ thesaurũ habere debet Magister & Prædicator doctus in rebus regni celorum, quas Christus Dominus noster duobus illis verbis *noua & vetera* complexus est. Et quamuis (vt S. Augustinus aduertit) si temporis ordinẽ aspiciamus, prius oportuisset *antiqua* ponere, quàm *noua*: si tamen respiciamus rerum dignitatem, *noua* fuerunt præferenda: si.

a Matt.
13. 52.b Matt. 12.
3.lib. 20. de ci
uit. c. 4.

e Cant. 7.
13.

I
S S. Hieronymus. & Hieronymus. ibi.
S. Aug. lib. 99. in Matt. c. 16. Tom. 4. S. Greg. Homil. 11. in Euang. d. Exod. 25. 29.

cut etiam ea prætulit sponsa in libro Canticorum, cum suo dilecto dicitur: *omnia poma noua & vetera seruaui tibi*: In modo tamen ea in lucem præferendi nullus est certus temporis ordo: interdum enim aliæ prius, interdum autem aliæ sunt proferendæ. Et hic suam prudentiam ostendit petrus, & prudens Magister in hoc regno. vocatur autem non in *S. r. i. b. a.*, ut intelligat (iuxta mentem S. Hieronymi) se debere esse quasi Notarium & Amanuensera Christi Domini nostri, quem per manus ipsius Prædicatorum scribit suas veritates in cordibus fidelium. Debet tamen esse Notarius dexter ac prudens, ut eas scribat sicut oportet.

ET primum per *noua & vetera* intelligunt S. S. Patres quæcunque nouum & vetus Testamētum complectuntur: in quibus debet petrus Magister esse benè versatus, & reposita habere in suis thesauris. ut ea deprobat in suis concionibus, nunc hæc, nunc illa; nunc ostendendo admirabilem harmoniam & cōcordiam, quam vtrumque Testamētum inter se habent: quia alterum implet, quod alterum prædixit; nam ita sibi mutuo correspondent, quæ admodum corpus & umbra; & veritas eiusque figura. Sunt enim sicut duo Cherubini cælesti sapientia pleni, qui cooperiebant Propitiatorium, Christum Dominum nostrum, & respiciebant se mutuo summa amicitia & concordia. Quod si in aliquo videantur dissensio rei veritate non dissentiunt: est autē magnæ prudentiæ ea cōponere & cōcordare. Interdum cōferet res vtriusque Testamenti ad ostēdēdā excellentiā noui supra vetus in legib. legislatorib. præmijs, sacrificijs, Sacramētis, Prædicatoribus, & locis destinatis vtriusque seclatoribus. Nam in Testamēto veteri lex erat timoris, quæ nullum faciebat perfectum. Legislator Moyses, seruus in domo ipsius Dei; præmia & motiua erant bonæ temporalia; sacrificia, carnalia animalium; Sacramēta, elementa inania, quæ etsi gratiam significabant, non tamen eam largiebantur; Prædicatores, Prophetæ & Sacerdotes, qui non profitebantur consilia perfectionis, nec ea populo prædicabant; locus ad quem pergebant, erat limbus quia cæli portæ non erant apertæ. Omnia hæc merito appellantur *vetera*, quia non exuebant vetustatem hominis veteris; nec iustificabant eorum Professores. Quod si quid boni & sanctitatis habebant, id proueniebat ex virtute auctoris noui testamenti, qui fuit Christus, verus Deus & homo. Cuius lex est amoris, faciēs homines perfectos; cuius motiua sūt bona & præmia spiritualia & æterna; Sacrificia sunt corporis & sanguinis ipsius Saluatoris infiniti valoris & precij; Sacramēta sūt plena gratia, & dant quod significant, & significant quod dant; Prædicatores fuerunt Apostoli & erūt successores, profitētes celsissimā perfectionē; locus ad quem perueniunt, est regnū cælorū, quo fruuntur statim post mortē. Quæ omnia sunt noua, & renouans animas ad similitudinem noui & cælestis hominis.

Hæc

Hæc debet primo loco in lucem proferre Magister & Prædicator Evangelicus, eò quòd sint magis conuenientia & vtilia, & felicitis nostri temporis propria: quod e multi Prophetæ & Reges & iusti antiqui de siderarunt videre & non viderunt: est autem magna felicitas ea iam vidisse & populo Christiano agnoscenda proponere & explicare: vt omnes f exuant veterem hominem, & antiqua operi; induant verò nouum hominem, opera eius.

SED quoniam in vtroq; Testamento sunt etiam aliqua scripta, quæ alio nomine noua & vetera dici possunt. S. Gregor. ait: noua vocari veritates spectantes ad amorem, & spem præmiorum æternorum in cælo; vetera autem illas quæ spectant ad timorem & minas. Et vtræque sunt docendæ populum Christianum, sicut ipsemet Saluator noster faciebat, proponens parabolas productas ex finitis sapienciæ suæ thesauris. vult tamen primo loco proponi præmia, tanquam propria nouæ suæ legis, quæ est amoris. Ac propterea iussit suos discipulos pro argumento ac themate suæ prædicationis accipere sententiam illam, quam & ipse acceperat: *g penitentiam agite, quoniam appropinquauit in vos regnum Dei* In secundo autem loco ponit minas pœnarum, quando proposita præmia non sufficiunt. Aptè autem eis competunt nomina rerum nouarum & veterum: senectus enim est miseria, ac dispositio ad mortem, quæ fuit pœna peccati; spes autem præmij renouat, & virorem ac vigorem tribuit pugnanti, vt victor euadat.

Ex quo etiam prouenit, vt per res veteres intelligantur præcepta Legis naturalis, quæ sunt antiquiora, & etiam nunc durant (nam specialia legis veteris iam cessarunt) nouæ autem dicantur præcepta Legis Evangelicæ propria. Nam hoc nomine ea appellauit ipsemet Dominus, cum dixit: *h mandatum nouum do vobis: vt diligatis inuicem sicut dilexi vos.* Consilia etiam perfectonis noua sunt sicut ipsa lex. Hæc omnia doceri debent ac prædicari: & quidem noua, quæ sunt Euangelij primo loco: eò quòd sint nostri statûs propria. Quemadmodum ipsemet Saluator noster fecit in sermone illo, quem habuit in monte: in quo ponebat res veteres antiquorum; & statim nouas addebat, quas ipsius discipuli seruare deberent.

EXCIPIENDÆ præterea sunt ex hoc thesauro non solum veritates nouæ supernaturales, quas Deus Ecclesiæ suæ reuelauit; sed etiam veritates antiquæ scientiarum naturalium, quas Philosophi in suis libris docuerunt. Illæ enim (vt ait S. Clemens Alexandrinus) sunt quasi alterum vetus Testamentum illis datum, vt disponerentur ad veritates fidei Catholicæ amplectendas: & vt dictum est, multum conferunt ad explicandas & confirmandas fidei veritates, Ac propterea rationi consentaneum est, vt Magistri eas scientiarum rationibus fulciant, & sic reddant credibiliores, vt magis conuincant humanum intellectum, qui adeò delecta-

tur.

e Luc. 10.
24.
f Colos. 3 10

2
Homil. 11.
in Euang.

g Matt. 4.
17
Luc. 10. 9.

3
h Ioan. 13.
34.

4
lib. 1. & 6.
Stromatū

tur ipsis naturalibus rationibus. Nam & ipsa Scriptura sacra vitur sapientia
 his rebus naturalibus ex quibus similitudines accipit, & rationes aliquas
 deducit in eum finem, quem intendit, ut apparet in rebus, de quibus Do-
 minus noster locutus est ad Sanctum Iob; & ex parabolis, quas ipsemet
 Christus proposuit: Nam (ut S. Thomas ait) supposita firmâ voluntate
 credendi res fidei, valde ad rem est humanas rationes adducere, quibus
 ille fulciantur; & uti dictis granibusque sententijs Philosophorum gen-
 tilium, quemadmodum Apostolus aliquoties fecit; & multo sancti, quo-
 rum supra fecimus mentionem. Quamvis id totum magna prudentia
 & moderatione fieri debeat, & tanquam condimentum cibi spirituali
 adhibendum in quo præcipue apponendi sunt recentes Sacre scriptura
 cibi; parum autem ex veteribus. Ad quod significandum non volebat
 Deus olim offerri sibi *in mel in Sacrif. y:* quâvis permittebat offerre eius
primitias: quod erat modicum & selectum: Per mel autem (ut ait Glossa ibi)
 intelligebat eloquentiam gentilium, & doctrinam Philosophorum; cui-
 us nos debet esse magnus usus in Concionibus, & rebus Sacris: sed mo-
 dicum & selectum quid adhibendum est. tanquam mel, quod saporem
 aliquem adferat, palato hominum, qui huiusmodi rebus delectantur
 præcipue cum aliquid tali videbitur necessarium, ad aliquos valde curio-
 sos conuincendos. Quemadmodum Apostolus accepit sententiam cu-
 iusdam Poetæ, ut Atheniensibus persuaderet, quod docebat. Et ipse De-
 us consuevit in hacre accommodare s. audientium dispositioni; ut cum
 veritatem docuit *Philistæos per eorum Sacerdotes & Divinos*; & per vnam
Istellam vocauit ad se *Magos*, qui erant Astrologi.

NVLVS tamen ex prædicta Saluatoris Parabola & sententia accipere
 debet occasionem cogitandi, Magistrum, & Prædicatorem debere in
 eo ostendere eruditionem suam, ut non doceat solum res veteres, sed ad-
 ferat res novas, nūquam auditas, nec ab alijs propositas; aut modum ad-
 hibeat aded nouum, ut omnibus adferat stuporem; adferendo excusati-
 onem & pretextum, quod sic oblectentur Auditores, ut maiorem at-
 tentione audiant, quæ dicuntur. Nam (ut supra dictum est) tales nouita-
 tes potius sunt effectus cordis superbi, arrogantis, & inanis gloriæ studi-
 osi: ob honorem suum & gloriam potius quæ: cæcis, quàm Dei; ac proinde
 dedignantis proponere res antiquas, & ab alijs iam propositas: ac pro-
 pterea cõtendentis ut novas al as adinueniat, ut magnam opinionem
 sapientis, & docti inter homines sibi comparet. Contra quos decretum
 fuit in sexta Synodo, ut populus doceretur Sacram doctrinâ, explican-
 do eam iuxta solum Sanctorum Patrum potius quàm recentioribus vijs
 & modis. Nullus itaque decipiatur existimâs, se debere ex suo thesauro
 proferre res novas in hoc sensu: nam in eo potius debet proferre vetera

& iam

2.1. q. 1. a.
10.

Cap. 1.

i Leuit. 2. 11

Athen. 17.

28.

k 1. Reg 6. 2

l Matt. 2. 2.

c. 6.

c. 19.

& iam ab antiquitate comprobata, & recepta; aut talia, quæ bona rati-
 cinatione ab eisdem deducantur, nec eis aduersentur: modus tamen po-
 test esse nouus, in ratione scilicet pulchrè proponendi, in feruore spi-
 ritus & eloquentia Christiana: cum in modum quo Dauid exhortatur
 vt m. *canticus Domino canticum nouum.*

§. II.

VENIAMVS nunc ad præcipuum scopum, in quem respexit Chri-
 stus Dominus noster, cum dixit *scribam dictum proferre de thesauro*
suo noua & vetera: vt scilicet intelligat, debere se habere copiosam doctri-
 nam ad utilitatem omnium, & suam prudentiam ostendere in proponendo
 unicuique quod magis ei cõuenit, iuxta eius necessitatē, capacitatē, & qua-
 litatē graduumque; persone: eū in modū, quo in cõuiujs varia fercula pro-
 ponuntur, vt quisque sumat cibos suo palato magis conformes. Ac prop-
 terea dixit sponsa: *a omnia poma, noua & vetera, dilecte mi, seruaui tibi:* vt sci-
 licet omnes fructus recentes, & antiquos distribuerem inter fideles ad
 gloriam ipsius domini, qui eos mihi dedit. In hac distributione obseruā-
 dum est, quod, vt ait S. Clemens Papa, non quælibet doctrina præpo-
 nenda sit vulgò, nec proferenda sint ex thesauro omnia simul. Eorum
 enim multitudo, ac celsitudo aliquorum posset obruere discipulos &
 auditores, nisi accommodentur eorum capacitati. Ac propterea S. Iob
 de Deo D. N. dixit: *h qui ligat aquas in nubibus suis vt non erumpant pariter*
deorsum. Nubes ait S. Gregorius esse Prædicatores & Magistros, in qui-
 bus continentur aquæ sapientiæ: de quibus dixit Salomon: *c aqua profun-*
da verba ex ore viri: & torrens redundans fons sapientiæ. Huiusmodi igitur a-
 quæ ligatæ sunt in his nubibus, ne pariter, & omnes simul erumpant; nec
 omnem scientiam, quam habent, simul effundant: ne eius immensitas
 aliquos debiles submerget, sed *super eos stillando eloquium* (vt dixit Iob)
 vt paulatim fluens, fructum adferat, si eorum imbecillitati fuerit propor-
 tionata. Idem etiam dixit Apostolus: *g non potui vobis loqui quasi spiritua-*
libus, sed quasi carnalibus. Tanquam paruulus in Christo lac vobis potum dedi, non
escaam: nondum enim poterat u comedere. Quemadmodum igitur infantibus
 lac datur, adultis verò panis, etiam cum crusta: ita alia doctrina tra-
 denda est plebi rudi, aut in virtute Tyroni; & alia hominibus acutioris
 ingenij, aut qui magis in virtute profecerunt. Sicut *h in mensa templi*
ponebantur vasa diuersa in varios vsus, phiale, cyathi, & similia; quædam ma-
gna, quædam parua: ita (ait idem S. Gregorius) diuersi debent esse mo-
di prædicationis, accommo dādo mensuram aliam paruis, aliam magnis.
 Qui enim proponit res excedentes capacitatem auditorum, ostendit se
 proprium potius honorem quærere, quàm animarum utilitatem: & de-
 ficit in prudentia, quam habere debet fidelis rerum Dei dispensator. Vt

m Psal. 95. 1.

a Cant. 7. 12.

Epist. 3. S.
 Gregorius 2
 P. Pastoral.
 c. 4.
 b Iob 26. 8.
 lib. 17. Mo-
 ral. c. 14.
 c Proverb.
 18. 4.

f Iob 29. 22.
 g 1. Corint.
 3. 1.

h Exodi
 7. 16

lib. 3. Moral
 c. 1.

i Luc. 12. 41
S Greg: p
Pastor c 5.
Ep. 2 c. 4.
i 1. Corint
2. 5.
k Isaiæ 28. 9
Hebra 5. 12

2

I Matt' 9. 17

m Luc. 5. 39

3

n Ioan 16
12.

enim ipse Saluator dixit: i fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus supra familiam suam, dat unicuique in tempore triticum mensuram: hoc est mensuram doctrinæ cuius est capax; & quidem ita in tempore, ut sit utilis: paruis mensuram paruam, ne nimium onerentur; maioribus maiorem, ne esuriant si minus datur. Propterea enim dixit Apostolus: i sapientiam loquimur inter perfectos: arcana scilicet sapientiæ Diuinæ proponimus ijs, qui iam profecerunt, & sunt eius capaces: eo quod k sint ablactati à lacte, & auulsi ab vberibus: ac propterea non sit illis necessaria. suaui & mollis doctrina, sicut infantibus ob suam imperfectionem est necessaria.

Hoc melius explicauit idem Dominus, cum interrogatus: cur non curaret ut ipsius discipuli ieiunarent sicut ieiunabant discipuli S. Ioannis Baptistæ: nam utens eadem similitudine nouarum & veterum rerum, respondit duabus allatis rationibus: prima fuit: *quia Nemo, inquit, mittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus; tollit enim plenitudinem quam adiecit rat vestimento, & peior scissura fit. Nec mittunt vinum nouum in vres veteres, alioquin rumpuntur vres, & vinum effunditur. Sed vinum nouum in vres novos mittunt, & ambo conseruantur.* Ita etiam noua legis Evangelica consilia, quæ magno spiritus feruore feruent, non sunt statim proponenda imbecillibus non habentibus humeros ad tantum onus portandum; alioquin proijcient illud in terram, & despondebunt animam, tantumque concepiant horrorem, ut amplius suscipere nolint. Quare magis est prudentiæ, doctrinæ vinum accommodare ingenio personarum illarum suscepturæ: ita ut debili non proponantur magni rigores, & seueritates, nec exactæ perfectiones, donec sensim crescat, & robustior euadat. Secunda ratio, quam Christus Dominus attulit, fuit: *in nemo bibeat vinum vetus, statim vult nouum; dicit enim vetus melius est.* In eundem modum qui mores habet in aliquo modo vitæ imperfecto inueteratos: non statim suadendum ei est, ut eos deponat, & alios induat magnæ perfectionis: repugnabit enim talia suadenti; dicitque melius sibi esse antiquos suos mores retinere. Quare magna prudentiæ est, tempori aliquid tribuere hominisque imbecillitati cedere: donec tantum concipiat calorem, ut nouum Evangelicorum conciliorum vinum digerere possit.

SIMILEM huic prudentiam ostendit Christus Dominus in doctrina quam suis Apostolis tradebat: quibus nocte ipsius passionem precedente, dixit: *nam adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare e modis; cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Hoc enim dicere voluit: quamuis vobis prædicauerim, multamque doctrinam, valde utilem docuerim: multa tamen alia superiunt, quæ vobis ego non dico modo: quia nunc non estis capaces; donec veniens spiritus sanctus vos præpararet, & ipsemet vos docebit, quicquid ad ve-

firi illi

stus perfectionem pertinet. Est verò merito perpendendum, quod paulò ante eisdem dixerat: *o iam non dicam vos seruos, sed amicos: quia omnia quacunq; audiui à Patre meo, nota feci vobis.* nunc autem eis dicit: se habere adhuc multa illis dicenda. & Spiritum sanctum ea dicturum: vt ex hoc intelligatur (vt Sanctus Chryostomus explicat) Prædicatorem & Magistrum non deesse officio suo, cum nò dicit omnia, quæ ipse nouit, modo ea dicat, quæ discipulos & auditores scire oportet; & in diuersis temporibus potest eis diuersa dicere, vt impleat capacitatem, quam runc habent. Et ita Seruator noster suum ostendit amorem, cum Apostolis in schola sua Tyronibus omnia dixit, quæ à Patre suo audiuerat, non quidem omnia, nullo excepto; sed omnia quæ illo tempore eos nosse expediebat: & postea Spiritus sanctus eosdem docuit reliqua omnia, quæ eos scire opuserat: vt perfecti Magistri euaderent, quæ plura erant illis, quæ Christus eis dixerat. In qua re ait Sanctus Gregorius Nazianzenus: & illis & cæteris Magistris normam proposuit, quam tenere deberent in ijs, quæ docturi erant. *Vides illuminationes paulatim affulgentes, Theologiaq; ordinem quem nobis tenere præstiterit, vt nec repete atq; confestim omnia in lucem efferamus, neque in finem vsque occultemus: illud enim inconsultum, hoc impium: illud alienos offendere, atque vulnerare queat; hoc nostros à nobis alienare.* Eandem regulam proponit Origenes, dicens: *Non in inity's statim discipulis de profundis, & secretioribus tradendum est Sacramentis: sed morum correctio, disciplina emendatio, religiosa conuersationis & simplicis fidei prima eiu elementa traduntur.* Hæc hi Doctores dicunt, damnantes eos, qui, extrema tenent, siue prædicando semper res valde subtiles, etiam si auditorium capax non sit, prætermissa interim vsitata doctrina, quæ spectat ad morum reformationem; aut hanc communem tritamq; semper proponendo, nec suis temporibus subtiliorem & excellentiorem adferendo, etiam cum auditores eius sunt capaces.

DEBET etiam prudens prædicator proferre *noua & vetera*, accommodata temporibus, in quibus concionem suam habet: nam in diebus solenniioribus ac festiuis Christi D. N. eiusq; Sanctorum, instituere debet conuiniuum præcipuè ex rebus nouis, quæ prouocant ad gaudium, amorem, fiduciam, & spiritualem aspirationem, addendo aliquid de veteri, vt magis emineat excellentia nouorum. tempore autem pœnitentiæ & planctus plura debet vetera proferre, qualia sunt nouissima, quæ excitant Dei timorem, & ad vitæ emendationem impellunt: Eum in modum, quo Ecclesia initio Aduentus proponit vniuersale iudicium; & in ipso Quadragesimæ ingressu apponit cineres, & mortis memoriam excitat. Et postea sensim inserit aliquid noui, magisq; suaue. Debet igitur in hoc imitari naturalem sapientiam quam Deus Gallo indidit: qui, vt supra in fi-

o Ioan. 15.
14.Homil. 78.
in Ioan. 15.
Euthym.Oratione 5.
Theolog.Homil. 5. in
Iud.p Iob 39. 36.
lib. 30. Mor.
c. 43. P. Pa
storal. c. 5.

nuauimus est symbolum Prædicatorum: nam (vt Sanctus Gregorius pendit) media nocte, cum somnus est profundissimus, cantat, rauca sed prolixiori voce; circa tempus tamen matutinū cantat subtiliori ac molliori. Ira Prædicator cum sermonem habet ad plebem dormitantem, & in suis peccatis induratam, debet in initio horrenda ac tremenda proponere de morte, iudicio, & inferno, alijsque supplicijs à iustitia diuina prouenientibus: vt huiusmodi minarum tonitru eos excitet. Quando autem plus lucis acquirunt, & ad virtutem propius accedunt: proponere illis debet res iucundiores, ac suauiores, de virtutum pulchritudine, diuinis beneficijs, ac præmijs æternis: vt sic eius sermo conuertatur in amorem, & conuersio sit solidior, virtus que ipsa profectior.

§ IN EVM finem edidit Sanctus Gregorius tertiam Partem sui Pastoralis, in qua allegat Nazianzenum, cum quo sese conformans, ait: *pro qualitate audientium formari debet sermo doctorum: vt & sua singulis congruant, & tamen à communis adificationis arte nunquam recedat*: nam, quod aliquibus prodest, potest alijs nocere; & medicamentum, quod aliquos morbos reparat, erit pro alijs noxium & venenū. Cuius rei praxim vt tradat, proponit triginta sex documenta diuersis statibus & hominum generibus accommodata. Et tandem concludit, quod cum ad idem auditorum conuenire soleant homines diuersorum ingeniorum, varijsque vicijs ita laborantes, vt quod contra vnum vitium dicitur, soleat detrimentum adferre altero vitio laboranti: oportet rationes, quæ a dferuntur, ita moderari, vt damnum illud perueniatur, & euietur. Ita auaritia reprehendendo: vt prodigus non capiat inde occasionē pergenđi in sua prodigalitate; & ne, volens extremum vnum vitare, incidat in cōtrarium. Hoc autem fiet, si aliquid semper dixerit contravtrūque etiam si ex inſtituto de altero tantum agatur. Verbū Dei, inquit; more gladij bicipitis incidetis. vtraque parte: vt sic superbis prædicetur humilitas, vt tamen timidus non augeatur metus; sic timidus infundatur auctoritas, vt tamen non crescat superbis effrenatio; sic otiosis ac torpentibus prædicetur sollicitudo boni operis, vt tamē inquietis immoderate licentia non augeatur actio; sic inquietis imponatur modus, vt tamen otiosis non fiat torpor securus; sic impatientibus extinguitur ira, vt tamē remissis ac lenibus non crescat negligentia; sic lenes accendantur ad zelū, vt tamen iracundis non addatur incendium; sic tenacibus infundatur tribuendi largitas, vt tamen prodigis effusionis frænæ minime laxentur; sic prodigis prædicetur parcitas, vt tamen tenacibus periturarum rerum custodia non augeatur; sic incontinentibus laudetur coniugium, vt tamen iam continentes non reuocentur ad luxum; sic continentibus laudetur virginitas corporis, vt tamen

P: 3. Pastor
c. 3.

In coniugibus despecta non fiat fecunditas carnis; sic laudanda sunt bona summa, ne despiciantur vltima; sic nutrienda sunt vltima, ne dum sufficere creduntur, nequaquam tendatur ad summa. Et quoniam idem homo diuersis temporibus à vitijs oppugnatur contrarijs, ab vno quidem ob eius corruptam constitutionem, & naturalē aliquem humorem; altero verò propter occasiones, quæ incitant ad peccatum: necesse est etiam eadem discretione ita remedium applicare: vt vitium vnum curetur, alterum non augeatur. Hoc intendit Spiritus sanctus cum ait: *custodite & facite, quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabis, neque ad dextram neque ad sinistram, vt in extrema vitiosa incidatis.* Et qui absque fræno declinat ad dextram, tali cautela se retrahat ad medium, vt non perueniat vsque ad extremum manus sinistrae: declarando ei, cum quo loquitur, magis ad viuum pericula viæ, in qua pergit insinuando autem pericula extremi contrarij: vt sic à via illa desistens, & retrocedens, in ipso hæreat medio.

(:.)

d Dent. 5.
32